

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР ЯК ЕЛЕМЕНТ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Ю. О. НЕСТЕРЧУК, доктор економічних наук

С. А. ВЛАСЮК, кандидат економічних наук

Ю. А. ЦИМБАЛЮК, кандидат економічних наук

О. В. РОЛІНСЬКИЙ, кандидат економічних наук

А. І. ГУРТОВЕНКО, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (доктор філософії)

Уманський національний університет садівництва

В умовах постійних змін наслідки реформ у є ключовими питаннями для стійкого розвитку економіки України. Зміни в законодавстві, технологічний прогрес, а також глобальні економічні тренди вимагають від бізнес-структур підвищеної фінансової адаптивності. Визначено, що фінансові результати до оподаткування є важливим інструментом для оцінки фінансової стійкості та успішності підприємства, так як відображають ефективність його діяльності та можуть бути використані для прийняття рішень щодо його подальшого розвитку і стратегії.

Ключові слова: фінансове забезпечення, підприємницькі структури, фінансовий менеджмент, фінансові стратегії, фінансові результати

Постановка проблеми. Ефективний фінансовий менеджмент відіграє важливу роль у забезпеченні стійкості та зростанні підприємницьких структур. Система фінансового забезпечення, яка діяла на початку становлення кредитної системи ґрунтувалася на турботі органів державної влади про полегшення доступу до фінансування. Кращий підхід мав форму втручання держав через державні банки та інших учасників на кредитному ринку за сприятливих умов (субсидовані відсоткові ставки, відсутність гарантій тощо). Однак ця кредитна система, яка була водночас дорогою та нежиттєздатною в довгостроковій перспективі через низькі відсотки погашення та погане управління банками розвитку, не мала очікуваного ефекту для розвитку. У той же час, з лібералізацією банківського сектору відхід держави не був компенсований розвитком комерційного банківського сектору, і тим більше фінансуванням сільськогосподарської діяльності.

Однак зусилля, необхідні для найкращого розуміння фінансових потреб підприємницьких структур у поєднанні з ризиками, пов'язаними з виробничою діяльністю, становлять значні перешкоди для створення низки фінансових послуг. Крім того, поточна динаміка мікрофінансування на фінансових ринках вимагає від сектору застосування процентних ставок, які дозволяють покривати витрати, пов'язані з пропонованими послугами. Вимога виставляти рахунки за

собівартістю, яка керує фінансовим сектором, виявляється суперечить розширенню охоплення секторів економіки і особливо фінансуванню сільського господарства через відносно низький рівень рентабельності сільськогосподарської діяльності, що фінансується.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Організація фінансового менеджменту в діяльності підприємницьких структур стала предметом наукового дослідження в роботах П. К. Бечка, Н. В. Бондаренко, О. В. Васюренка, С. А. Власюк, С. М. Колотухи, О. Є Кузьміна, К. М. Мельник, О. О. Непочатенко, Ю. О. Нестерчук, Н. С. Танклевської, Л. О. Примостки, О. Т. Прокопчук, С. А. Пташник та інших авторів. Їх дослідження складають підґрунтя для розробки теоретико-методичних площин пов'язаних з сутністю, функціями, принципами, забезпеченням та аналізом результатів діяльності. Незважаючи на існуючі дослідження необхідність вирішення існуючих проблем щодо організації ефективного фінансового менеджменту за формуванням та стратегією розвитку визначає актуальність даного дослідження.

Метою статті є визначення ключових методів і інструментів фінансового менеджменту, які використовуються для ефективного управління фінансовими ресурсами, що спрямовано на розробку рекомендацій щодо вдосконалення фінансових процесів з метою підвищення фінансової стійкості, ліквідності та загальної ефективності діяльності підприємницьких структур.

Методика досліджень. Процес наукового дослідження проводився з використанням: методу елімінування з використанням способу ланцюгових підстановок під час проведення аналізу фінансових показників; підходів на основі теорії економічних ризиків – статистичний та аналітичний метод, метод оцінювання фінансової стійкості (аналіз доцільності витрат), метод аналізу чуттєвості показників, метод побудови «дерева» рішень; факторний аналіз.

Результати досліджень. Використання фінансового менеджменту в діяльності господарюючих суб'єктів сприяє всім етапам будь-якого товаровиробництва, тим самим забезпечуючи послідовне втілення в діяльність концепції сталого розвитку.

Важливим етапом при формуванні стратегій фінансового менеджменту є проведення аналіз фінансового стану підприємницьких структур (детального вивчення балансу, звітів про прибутки та інших фінансових документів) для отримання повного зображення фінансової ситуації. Фінансове забезпечення є ключовим аспектом успішної діяльності підприємницьких структур будь-якого сектору економіки. Це включає в себе розробку стратегій залучення капіталу, вибір оптимальних джерел фінансування, включаючи кредитування, залучення інвестицій тощо. Підприємницькі структури повинні аналізувати і вибирати оптимальні фінансові інструменти, щоб забезпечити стійкість та ефективність фінансових операцій.

Управління фінансами особливо складне в умовах невизначеності. Фінансова звітність є документом великої важливості, оскільки дозволяє побачити фінансову структуру господарюючого суб'єкту з її сильними та слабкими сторонами.

Практичні площини фінансового забезпечення спрямовані на ефективну діяльність господарюючих суб'єктів, шляхом визначення структурних оборотів та динаміки їх кількості, темпів росту обсягів виробництва і реалізації (товарів, робіт, послуг) та ін. Суб'єктами фінансового аналізу підприємницьких структур виступають Державна служба статистики України, Головне управління статистики в області, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, науково-дослідні установи, суб'єкти господарювання та ін.

Особливо дієвим у контексті фінансового менеджменту є введення особливого напрямку розвитку управлінського обліку, тобто стратегії. Фінансова стратегія передбачає комплексний підхід щодо оцінки діяльності суб'єктів підприємницької діяльності насамперед з інституційних позицій і дотримання стратегічних пріоритетів розвитку [1].

Оцінка динаміки діючих суб'єктів господарювання є важливим елементом економічного аналізу, що дозволяє зрозуміти тенденції розвитку різних галузей. Аналіз показує, що різні галузі економіки мають свої унікальні тенденції розвитку, обумовлені як внутрішніми, так і зовнішніми факторами. Варто виділити основні об'єкти фінансового аналізу ефективності діяльності суб'єктів підприємницької діяльності: кількість зареєстрованих суб'єктів господарювання та обсяги реалізованої продукції.

Охарактеризуємо динаміку діючих суб'єктів господарювання відповідно до галузевої спеціалізації (табл. 1). Згідно з даними Державної служби статистики України (табл. 1) кількість суб'єктів господарювання протягом 2018–2020 рр., мала незначну тенденцію до зростання (133 980 од.), після чого у 2021 році відбулося незначне падіння на 17332 од. порівняно з 2020 р. У 2022 році відбулося значне зменшення кількості суб'єктів (-107096 од), в т.ч. сільське, лісове та рибне господарство зменшилося на 23047 од. Зменшення кількості було спричинене обмеженнями, пов'язаними з пандемією COVID-19, а також повномасштабним вторгненням росії.

Проте, дана ситуація вплинула на збільшення кількості суб'єктів підприємницької діяльності у сфері інформації та телекомунікації на 121290 од. Професійна, наукова та технічна діяльність а також охорона здоров'я та надання соціальної допомоги порівнюючи дані 2022 р. з 2018 р. збільшилися на 11309 од. та 7307 од. відповідно, але порівнюючи 2022 р. з 2021 р., також можна відмітити скорочення у даних сегментах.

Варто відмітити, що сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство, в загальній структурі діючих суб'єктів господарювання в Україні, за видами економічної діяльності у 2022 році, займає 9 місце, тобто 3,1 % (рис. 1). Домінуючими видами економічної діяльності у 2022 році в структурі суб'єктів господарювання є оптова та роздрібна торгівля – 38,2 %, інформація та телекомунікації – 17,1 %, професійна, наукова та технічна діяльність – 7,9 %.

Отже, динаміка діючих суб'єктів господарювання в різних галузях свідчить про те, що економіка зазнає значних трансформацій. Сільське господарство і промисловість, особливо важка промисловість, переживають структурні зміни.

Табл. 1. Динаміка діючих суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності 2018-2022 рр., од. [2]

Вид економічної діяльності	2018	2019	2020	2021	2022	Відхилення, +/-	
						2022-2018	2022-2021
Сільське, лісове та рибне господарство	76328	75450	73368	70803	53281	-23047	-17522
Промисловість	125859	130324	126337	121787	102500	-23359	-19287
Будівництво	52531	56855	56926	56627	44720	-7811	-11907
Оптова та роздрібна торгівля	818217	834159	826129	777419	661158	-157059	-116261
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	90591	96235	98307	94633	88184	-2407	-6449
Тимчасове розміщення й організація харчування	61761	69689	71748	69775	57734	-4027	-12041
Інформація та телекомунікації	174622	206147	234188	284141	295912	121290	11771
Фінансова та страхова діяльність	9739	10086	10225	10643	9261	-478	-1382
Операції з нерухомим майном	93383	98361	95809	94342	79131	-14252	-15211
Професійна, наукова та технічна діяльність	126100	134800	140374	143210	137409	11309	-5801
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	49206	53787	53735	54153	45891	-3315	-8262
Освіта	13241	15429	16733	17927	17450	4209	-477
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	24961	30994	37583	34574	32268	7307	-2306
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	13797	15168	15774	15829	13548	-249	-2281
Надання інших видів послуг	109336	114217	116416	110457	94129	-15207	-16328
Усього	1839672	1941701	1973652	1956320	1732576	-107096	-223744

Рис. 1 Кількість діючих суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності у 2022 році, % [2]

Будівництво і транспорт розвиваються на фоні економічного зростання та урбанізації, тоді як інформаційні технології демонструють бурхливий ріст завдяки інноваціям та глобальному попиту на цифрові послуги. Ці тенденції підкреслюють важливість адаптації підприємств до змін ринкових умов та використання новітніх технологій для підвищення їх конкурентоспроможності.

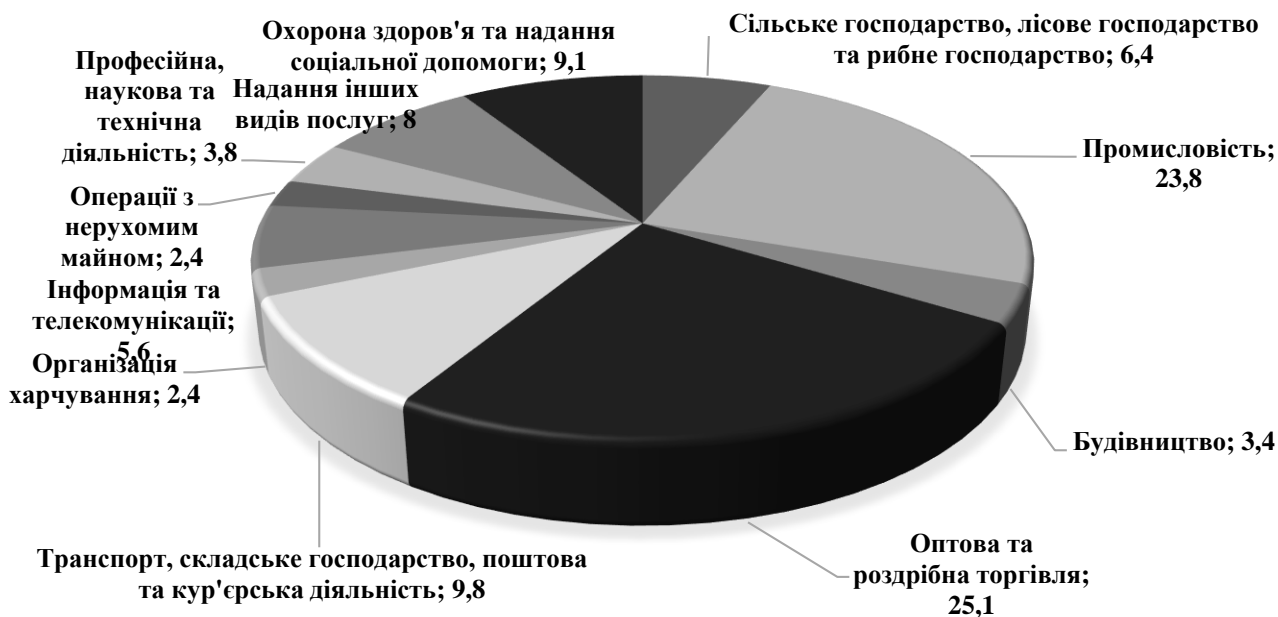

Рис. 2. Кількість зайнятих працівників у суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності у 2022 році, % [2]

Лідируючу позицію щодо кількості зайнятих працівників у суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності у 2022 році займає сегмент: оптова та роздрібна торгівля – 25,1 %, промисловість – 23,8 %, транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність – 9,8 %, охорона здоров'я та надання соціальної допомоги – 9,1 %. Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство займає шосте місце і становить – 6,4 %.

Оцінка стану активів та пасивів є невід'ємною частиною аналізу фінансового стану суб'єктів господарювання, що дозволяє визначити його фінансову стійкість, ліквідність та ділову активність. Для досягнення ефективних результатів у діяльності суб'єктів господарювання необхідно постійно моніторити динаміку використання активів і, відповідно, вдосконалювати систему планування [3].

Фінансові результати до оподаткування підприємств – це сукупність фінансових показників, які відображають ефективність діяльності організації до врахування оподаткування. Ці показники є важливим інструментом для аналізу фінансової стійкості підприємства та прийняття рішень щодо його подальшого розвитку. Отримання позитивних фінансових результатів до оподаткування є важливим завданням для будь-якого господарюючого суб'єкту (табл. 2).

Табл. 2. Фінансові результати до оподаткування підприємств з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства за регіонами у 2022 році [4]

Показник	Фінансовий результат до оподаткування, млн грн	Підприємства, які одержали прибуток/		Підприємства, які одержали збиток/	
		у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат, млн грн	у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат, млн грн
Україна	-216594,8	66,1	724687,6	33,9	941282,4
по великих підприємствах	-109395,6	65,7	223813,7	34,3	333209,3
по середніх підприємствах	-27337,8	71,9	324016,9	28,1	351354,7
по малих підприємствах	-79861,4	65,8	176857,0	34,2	256718,4
у тому числі по мікропідприємствах	-68802,6	64,2	61512,2	35,8	130314,8

Аналізуючи фінансові результати до оподаткування підприємств з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства за регіонами у 2022 році, варто відмітити, що хоч у відсотковому відношенні до загальної кількості підприємств, які одержали прибуток більше, тоді як в кількісних показниках підприємств, які отримали збиток більше. Загальний збиток по всіх галузях економіки склав 216 594,8 млн грн.

Розглянемо більш детально динаміку фінансових результатів до оподаткування підприємств з розподілом за кількістю найманих працівників за 2020–2022 рр. (табл. 3). Пандемія, повномасштабне вторгнення росії негативно вплинуло на ефективність діяльності абсолютно всіх суб'єктів господарювання України у 2022 році. При цьому вся українська економіка отримала 216594,8 млн грн збитків, 34,2 % підприємств мали збитків 883,66 млрд грн.

Табл. 3. Фінансові результати до оподаткування підприємств з розподілом за кількістю найманих працівників за 2020-2022 рр, млн грн [4]

Показник	2020		2021		2022	
	прибуток	збиток	прибуток	збиток	прибуток	збиток
Підприємства з кількістю найманих працівників до 9 осіб	117763,6	146363,1	187434,0	63159,5	126712,7	182528,6
Підприємства з кількістю найманих працівників від 10 до 49 осіб	119601,5	71383,9	196706,6	32851,1	141597,3	137170,1
Підприємства з кількістю найманих працівників від 50 до 249 осіб	123284,5	80250,0	214438,1	37895,1	169832,5	181271,2
Підприємства з кількістю найманих працівників від 250 і більше осіб	313329,2	241247,5	667877,6	98537,8	286545,1	440312,5
Усього	673978,8	539244,5	1266456,3	232443,5	724687,6	941282,4

Фінансові результати до оподаткування підприємств різних розмірів демонструють різноманітні тенденції залежно від їх масштабів та умов діяльності [5]. Великі підприємства генерують найбільший обсяг прибутку завдяки своїм ресурсам та масштабам операцій. Середні підприємства знаходяться у проміжній позиції, тоді як малі та мікропідприємства, хоча й мають менші фінансові результати, відіграють важливу роль у місцевих економіках і забезпечують гнучкість та адаптивність ринку.

Загалом, фінансові результати до оподаткування є важливим інструментом для оцінки фінансової стійкості та успішності підприємства. Вони відображають ефективність його діяльності та можуть бути використані для прийняття рішень щодо його подальшого розвитку і стратегії. Фінансове забезпечення є критично важливою складовою успішної діяльності підприємницьких структур. Належне фінансове планування, контроль та інвестиційна стратегія сприяють створенню стійкої фінансової основи для подальшого розвитку та досягнення успіху. Розуміння основних практичних аспектів фінансового забезпечення дозволить підприємствам досягти фінансової стійкості та конкурентоспроможності на ринку.

Висновки. В умовах постійно змінюваного ринкового середовища, підприємницькі структури повинні постійно вдосконалювати свої методи фінансового управління, адаптуючись до нових викликів та можливостей.

Фінансове забезпечення є критичним фактором для ефективного результату, адже, включає в себе не лише залучення фінансових ресурсів, але й їх ефективне використання для досягнення стратегічних цілей підприємства. Варто відмітити, що задля забезпечення стабільності та мінімізації фінансових ризиків, підприємницьким структурам необхідно диверсифікувати свої джерела фінансування, що включають власний капітал, кредити, інвестиції та інші фінансові інструменти. Важливість практичних рекомендацій щодо ефективного управління фінансами не можна переоцінити. Реальні кейси та приклади успішних стратегій можуть служити корисними орієнтирами для інших підприємницьких структур. Таким чином, ефективне фінансове забезпечення є невід'ємною частиною фінансового менеджменту підприємницьких структур, що вимагає комплексного підходу, використання сучасних інструментів та постійного вдосконалення.

Література:

1. Гнедіна К., Нагорний П. Особливості ведення управлінського обліку в контексті управління ризиками діяльності. *Облік діяльності бізнесу в умовах воєнного стану: новації – 2023*: збірник матеріалів Першого бухгалтерського воркшопу-стажування (26 жовтня-03 листопада 2023 р.). Київ: ННЦ «ІАЕ», 2023. С. 25–27.

2. Економічна статистика. Режим доступу: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/size_20.htm.

3. Вдовенко Л. Ефективність управління активами – основа зростання фінансового потенціалу підприємств аграрного сектора економіки. *Економіка та суспільство*. 2022. № 37. Режим доступу: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-26>.

4. Державна служба статистики України. Режим доступу: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.

5. Нагорна І. В., Бондаренко В. О. Облік і аналіз фінансового результату в системі управління підприємством. *Ефективна економіка*. 2021. Вип. 11. Режим доступу: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/11_2021/105.pdf.

References:

1. Hnedina, K., Nahorny, P. (2023). Features of management accounting in the context of risk management. Accounting of business activities under martial law: innovations – 2023: collection of materials of the First Accounting Workshop-Internship (October 26-November 03). Kyiv: NSC “IAE”. Pp. 25–27. [in Ukrainian].

2. Economic statistics. Retrieved from: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/size_20.htm. [in Ukrainian].

3. Vdovenko, L. (2023). Efficiency of asset management is the basis for the growth of financial potential of enterprises in the agricultural sector of the economy. *Economy and society*, no. 37. Retrieved from: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-26>. [in Ukrainian].

4. The State Statistics Service of Ukraine. Retrieved from: <https://www.ukrstat.gov.ua/>. [in Ukrainian].

5. Nahorna, I. V., Bondarenko, V. O. (2021). Accounting and analysis of financial results in the enterprise management system. *Effective economy*, issue 11.

Retrieved from: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2021/105.pdf. [in Ukrainian].

Annotation

Nesterchuk Yu.O., Vlasiuk S.A., Tsymbalyuk Yu.A., Rolinskyi O.V., Hurtovenko A.I. Practical aspects of business structure as an element of financial management

Among the constant changes, the impact of reforms is an important issue for the sustainable development of the Ukrainian economy. Changes in laws, advances in technology, and global economic trends require business structures to be more financially adaptable. It has been found that the use of financial management in the activities of entities contributes to all stages of commodity production, thereby ensuring the consistent implementation of the concept of sustainable development. The assessment of the dynamics of operating entities is an important component of economic analysis, which allows understanding the trends of the development of various industries. The analysis showed that different sectors of the economy have their own development trends driven by both internal and external factors. The dynamics of operating business entities in different industries show that the economy is undergoing a major transformation. Agriculture and industry, especially heavy industry, are undergoing structural changes.

Construction and transportation are developing against the backdrop of economic growth and urbanization, and information technology is growing rapidly due to innovation and global demand for digital services. In an ever-changing market environment, companies need to constantly improve their financial management methods and adapt to new challenges and opportunities. Financial support is an important factor for achieving effective results, as it includes not only the attractiveness of financial resources, but also their effective use to achieve the strategic goals of the enterprise. It is worth noting that in order to ensure stability and minimize financial risk, entities need to diversify their sources of funding, including stocks, loans, investments and other financial instruments. The importance of practical guidance on effective financial management cannot be overstated. Real cases and examples of successful strategies can serve as useful benchmarks for other business entities. Therefore, effective financial support is an integral part of the financial management of the business structure, which requires an integrated approach, the use of the latest tools, and continuous improvement.

Key words: *financial support, business structures, financial management, financial strategies, financial results*